

Издавач:

Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву
<http://www.ffuis.edu.ba>

За издавача:

Др Драга Мастиловић

Редакција:

Др Драган Марушич, Универзитет Приморска Копар, Словенија
Др 岳友熙 (Yue Youxi), Технолошки Универзитет Шандонга, НР Кина
Др 魏现军 (Wei Xianjun), Политехнички Универзитет Хенана, НР Кина
Др Александар Јокић, Државни универзитет Портланд, Орегон, САД
Др Ана Филимонова, Историјски институт РАН Москва
Др Бисерка Кошарац, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Вјачеслас Јурко, Универзитет Саратов, Русија
Др Владимир Владичић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Драга Мастиловић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Златко Павловић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Јелена Марковић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Клавдија Кутнар, Универзитет Приморска Копар, Словенија
Др Марија Летић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Мирко Радић, Универзитет Галве, Шведска
Др Мишо Кулић, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Сања Бошковић Данојлић, Универзитет у Поатјеу, Француска
Др Бас Артс, Универзитетски колеџ у Лондону, Уједињено Краљевство
Др Владан Бартула, Универзитет у Источном Сарајеву, БиХ
Др Светлана Кургеш, Универзитет Мадера, Португалија
Др Светлана Стеванович, Универзитет Кемерово, Русија
Др Стилианос Ламбакис, Институт за историјска истраживања у Атини, Грчка
Др Џорџ Мано, Тенри Универзитет, Јапан

Главни уредник:

Др Мишо Кулић

Одговорни уредник:

Др Марија Летић

Лектура и коректура:

Др Желјка Пржуљ
Мр Маријана Митрић

Припрема за штампу:

Милица Пајић Мачар

Штампа:

„Comesgrafika“ д.о.о. Бања Лука

Тираж:

300 примјерака

Пале, 2018.

ISSN 2490-4074

COBISS.RS-ID 7530008

Зборник је штампан уз финансијску подршку Министарства науке и технологије
Владе Републике Српске.

Универзитет у Источном Сарајеву
Филозофски Факултет Пале

Посебна издања
НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига 12

ТОМ 1

НАУКА И СТВАРНОСТ

Зборник радова са научног скупа
(Пале, 20. мај 2017)

Пале, 2018.

ОРИЈЕНТАЦИОНЕ МЕТАФОРЕ У ЕТИМОЛОГИЈИ
ЛАТИНИЗАМА С ИЗВОРНИМ ПРЕФИКСОМ *E(X)*- У
СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ У РЕЛАЦИЈИ ПРЕМА
СИНХРОНИЈСКИМ МЕТАФОРАМА

Полазећи од теорије појмовне метафоре, у раду се идентификују оријентационе појмовне метафоре које су довеле до развоја актуелних значења латинизама са изворним префиксом *ex* ('из') у српском и енглеском језику, у циљу утврђивања њиховог односа са данас активним појмовним метафорама. Уједно се спроводи контрастивна анализа језичких израза оријентационих метафора у српском и енглеском језику утврђених у етимологији, а у српском језику се траже и савремени изрази тих метафора творени по сличном обрасцу од домаћих елемената (пре свега, од префикса *из-* и еквивалентне основе). Показује се да све оријентационе (појмовне) метафоре идентификоване у етимологији делују и у савременој синхронији српског и енглеског језика, тј. да су биле активне више од 1000–1500 година. За велики део анализираних латинизама показују се кореспонденти који у синхронији српског језика изражавају исте оријентационе метафоре, а образовани су од домаћих елемената семантички еквивалентних етимолошкој структури латинизама.

Кључне речи: оријентационе метафоре, етимологија, латинизми, српски језик, енглески језик.

¹ trupko@outlook.com

1. Увод

Полазећи од теорије појмовне метафоре, у раду се идентификују оријентационе појмовне метафоре које су довеле до развоја актуелних значења латинизама са префиксом *e(кc)*- у српском језику, односно *e(x)*- у енглеском, пореклом од латинског *ex* 'из', у циљу утврђивања њиховог односа са данас активним појмовним метафорама. Уједно се спроводи контрастивна анализа језичких израза оријентационих метафора у српском и енглеском језику утврђених у етимологији, а у српском језику се траже и савремени изрази тих метафора творени по сличном обрасцу од домаћих елемената (пре свега од префикса *из-* и еквивалентне основе). Полази се од хипотезе да ће оријентационе метафоре идентификоване у етимологији углавном бити сродне, ако не идентичне, онима активним у савременој синхронији српског и енглеског језика.

Према теорији појмовне метафоре Џ. Лејкофа [Lakoff] и М. Џонсона [Johnson] (2003), метафора је ментални механизам помоћу кога се један појмовни домен, циљни, типично апстрактнији, разуме путем другог, изворног, појмовног домена. Тако схваћена, назива се појмовном метафором, док су „језичке метафоре“ њихови изрази, изрази метафоричког мишљења. Према когнитивној функцији, метафоре се условно могу поделити на структурне и неструктурне, од којих потоње обухватају онтолошке и оријентационе метафоре (в.: Lakoff & Johnson, 2003; Kövecses, 2015: p. 3). Структурне метафоре (селективно) пресликавају структуру једног појмовног домена на други (в. *ibid.*). Рецимо, у случају структурне метафоре ЛУБАВ ЈЕ ПУТОВАЊЕ² елементи изворног појмовног домена, ПУТОВАЊА (путници, одредишта, препреке, и сл.), пресликани су на одговарајуће елементе циљног, ЛУБАВИ, тако да ЛУБАВНИЦИ СУ ПУТНИЦИ (*Њих двоје су много прошли заједно.*), ЦИЉЕВИ ВЕЗЕ СУ ОДРЕДИШТА (*Још нису у вези дотле стигли.*), ЛУБАВНЕ ТЕШКОЋЕ СУ ПРЕПРЕКЕ НА ПУТУ (*Заједно су пребродили много препрека.*), итд. Онтолошке метафоре су базичне метафоре путем којих апстрактни појмови добијају онтолошки статус, односно уоквирују се, конципирају као физички ентитети, материје и садржатељи, тако да се конкретније могу разрадити путем структурних метафора (Kövecses, 2010, p. 38; в. Lakoff & Johnson, 2003, ch. 6). Онтолошка је метафора, нпр., УМ ЈЕ ЕНТИТЕТ (*Тај човек је пукао.*) или УМ ЈЕ САДРЖАТЕЉ (*Усадили су јој ту идеју.*). Оријентационе метафоре организују циљне појмове у (кохерентан) систем углавном на основу просторне оријентације (в.: Lakoff & Johnson, 2003, ch. 4; Kövecses, 2010,

² Појмовне метафоре се конвенционално пишу малим верзалом, некад верзалом, у форми циљни домен ЈЕ/КАО ИЗВОРНИ ДОМЕН.

р. 40), нпр. ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ (*Заузели су високе функције.*), а НИЗАК СТАТУС ЈЕ ДОЛЕ (*Пао је на друштвеној лествици.*).

С обзиром на изворни смисао префикса *e(kc)*-/*e(x)*-, из(ван), 'изнутра', очекује се да ће истраживање изнедрити, превасходно, метафоре садржавања. Оне су истовремено оријентационе и онтолошке, засноване на оријентационој сликовној схеми унутра–изван. С обзиром на то да су сликовне схеме (енгл. *image schema*) динамични ментални обрасци који структурирају искуство и разумевање, а засновани су на (универзалним) телесним интеракцијама (в. Johnson, 1987, р. 27), постављена хипотеза истраживања је основана.

Путем метафоре садржавања неки појам се представља као ентитет који има унутрашњост и спољашњост (и границу између), и који може садржавати нешто. Такве су метафоре (в. Lakoff & Johnson, 2003, pp. 30–32): ВИДНА ПОЉА СУ САДРЖАТЕЉИ (*Изашао је из видокруга.; Није више у видном пољу.*), АКТИВНОСТИ СУ САДРЖАТЕЉИ (*У учењу је много задовољства.; Уронила је у учење.*), СТАЊА СУ САДРЖАТЕЉИ (*Изашли смо из невоље.; Ушао је у еуфорију.*). Метафоре садржавања имају значајну улогу у концептуализацији категорија (КАТЕГОРИЈЕ СУ САДРЖАТЕЉИ), КЛАСА (КЛАСЕ СУ САДРЖАТЕЉИ), КОНСТРУИСАЊУ ТАКСОНОМИЈА и тим путем разумевању различитих домена искуства (в.: Lakoff, 1987, pp. 300, 458; Lakoff & Johnson, 1999).

Од других оријентационих метафора, у когнитивнолингвистичкој литератури најзаступљеније су оне засноване на сликовној схеми вертикалности (горе–доле), која проистиче из константног и свеprisутног дејства гравитације у људском животу. Таква је поменута метафора ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ (НИЗАК СТАТУС ЈЕ ДОЛЕ), утемељена у корелацији између величине и снаге и типично већој контроли у борби онога ко се физички налази изнад (уп. МОЋ/КОНТРОЛА ЈЕ ГОРЕ), или метафора ВИШЕ ЈЕ ГОРЕ (*Оборили су високе цене.;* последично, МАЊЕ ЈЕ ДОЛЕ), утемељена у томе што гомила на коју се додаје још ствари расте (в.: Lakoff & Johnson, 2003, pp. 15–16, Lakoff, 1987, pp. 276–277). Заснованост оријентационих и других појмовних метафора на корелацијама у (телесном) искуству сугерише да је бар део тих метафора (готово) универзалан, док су друге културно, односно контекстуално специфичне, зависне од различитих контекстуалних фактора, нпр. интертекстуалних, физичких, историјских, идеолошких, и сл. (уп. Kövecses, 2005; 2015).

Када се етимологија узима у обзир у когнитивним студијама метафоре, то се најчешће чини узгредно, те махом изостају систематске анализе појмовних метафора на основу етимолошке структуре. У својој утицајној синхроничко-дијакхроничкој студији Ив Свитсер [Sweetser]

(1990, ch. 2) показује да су многе вишезначне речи независно у различитим индоевропским језицима стекле апстрактна, нефизичка значења метафоричком екстензијом конкретних, физичких значења. Тако су, нпр., речи које значе виђење редовно добијале и значење знања, и то посредством метафоре ЗНАЊЕ ЈЕ ВИЂЕЊЕ, која је, у ствари, конкретизација општије метафоре УМ ЈЕ ТЕЛО (КОЈЕ СЕ КРЕЋЕ КРОЗ ПРОСТОР).³ Свитсерова закључује да су се такве метафоре развиле рано у индоевропском прајезику, те су преношене с колена на колена (в. и Lakoff & Johnson, 1999, pp. 88–89), што сугерише да су многе појмовне метафоре које су данас на делу заправо биле активне хиљадама година.

2. Анализа

2.1. Методологија истраживања.

Латинизми са изворним префиксом *ex-* посматрају се прво у *Великом речнику страних речи и израза* И. Клајна и М. Шипке (2008), те се детаљније, преко енглеског, проверава њихова етимологија у *Мрежном етимолошком речнику* (Harper 2017),⁴ у консултацији са којим се истовремено устанављавају енглески формални кореспонденти и изрази метафора садржавања и других оријентационих метафора (чији изворни појам представља етимолошко, а циљни актуелно значење латинизама). Заједничка етимологија мотивише еквиваленцију између српског и енглеског па се узима као *tertium comparationis* (ТС), заједно са оријентационим појмовним метафорама. Детаљнији увид у значења енглеских израза стиче се у консултацији са *Вебстеровим*

³ Имајући у виду, с једне стране, метафору УМ ЈЕ ТЕЛО, као централну структурну метафору за ум, а, с друге стране, представе о људском телу као садржатељу у који примамо храну споља, долазимо до раније поменуте метафоре УМ ЈЕ САДРЖАТЕЉ (*Они су отвореног ума.; Он је празноглав.*), која представља „[...] пројекцију ентитетског статуса са оријентацијом унутар–изван на нашу когнитивну способност“ (Lakoff & Johnson, 2003, p. 214). ИДЕЈЕ СУ САДРЖАНИ ПРЕДМЕТИ У ПИТАЊУ (*Усадили су јој ту идеју.; Избаци то из главе.*), као што је храна садржана у телу, којој аналогiji одговара структурна метафора ИДЕЈЕ СУ ХРАНА (*Не могу да сварим све податке.; Ова идеја је превирала годинама.*).

⁴ Речник (*Online Etymology Dictionary*) је заснован на Виклијевом [E. Weekley] *Етимолошком речнику модерног енглеског* (*An Etymological Dictionary of Modern English*), Клајновом [E. Klein] *Обухватном етимолошком речнику енглеског језика* (*A Comprehensive Etymological Dictionary of the English Language*), Барнхартовом *речнику етимологије* (*Barnhart Dictionary of Etymology*), другом издању *Оксфордског речника енглеског језика* (*Oxford English Dictionary*), и др.

нескраћеним речником у електронском издању Рандом Хауса (*Random House Webster's Unabridged Dictionary*, 2013), а, по потреби, и другим речницима и тезаурима. Оријентационе појмовне метафоре се утврђују довођењем у везу и уопштавањем појединачних, језичких, метафора. Исте или сродне појмовне метафоре се настоје наћи у синхронији, посебно на творбено-семантички сродним примерима, и у консултацији са когнитивнолингвистичком литературом (тамо где су метафоре или примери пронађени у литератури наведено је у којој).

Идентификују се именички, глаголски и придевски (не) кореспонденти између српског и енглеског, с тим што се претрагом формалних типова текстова на интернету у српском језику траже додатни кореспонденти енглеских израза, који нису пронађени у речницима (неки глаголски и придевски деривати, којих нема у Клајн–Шипкином *Великом речнику*, налазе се и у Вујаклијином *Лексикону страних речи и израза*). У питању су односи пуне кореспонденције, делимичне кореспонденције, у виду сличности или контраста, као и нулти односи. На нивоу појединачних метафоричких израза: (1) пуном кореспонденцијом се сматра конгруенција, формално и семантичко подударане тих израза, као и дистрибутивно (1:1); (2а) сличношћу се сматра подударане примарног смисла израза у једном језику и секундарног у другом; (2б) контрастом се сматра семантичка и/или дистрибутивна разлика (конвергентни/дивергентни односи – 1:2, 2:1, итд.); и (3) нултим односима се сматра постојање израза у једном језику, а непостојање поредивог у другом (уп. Ђорђевић, 2000, стр. 53–67). На нивоу појмовних метафора: (1) пуна кореспонденција подразумева пуну кореспонденцију свих идентификованих метафоричких израза у претходно наведеном смислу; (2) сличност и контраст су ствар степена, тако да сличност подразумева претежност релација пуне кореспонденције и сличности над контрастом и нултим релацијама између метафоричких израза, а контраст обрнуто.

На тај начин, у својству ТС, формална сличност индукована заједничком етимологијом релевантнија је на нивоу метафоричких израза, као нижем, базичном нивоу апстракције, претежно квалитативном, док су оријентационе (појмовне) метафоре релевантније управо на нивоу појмовних метафора, као вишем, сложеном, првенствено квантитативном нивоу (уп. Krzeszowski, 1990, pp. 31–32) и појмове крајње релевантног и непосредно релевантног ТС⁵).

⁵ *Ultimately Relevant TC, Immediately Relevant TC.*

2.2. Резултати.

2.2.1. Људи уобичајено ствари које се појављују опажају на начин као да излазе из некаквог садржатеља где су претходно биле скривене. Метафора извори су садржатељи у енглеском је изражена у примерима као *cry out, sing out, beach out* (Dirven, 2002, p. 489).⁶ Још општија метафора, МЕСТО ОДАКЛЕ СЕ НЕШТО ПОЈАВЉУЈЕ ЈЕ САДРЖАТЕЉ, у српском језику се може идентификовати у полисемантичкој структури лексема *истећи* и *изронити*, које имају и смисао 'проистичати' (*На учињену од стране штампарове понуду истекло је министарско решење.*), односно 'појавити се' (*Наједном изрони из грма танка кошута.*) (в. Simić i Simić, s.a.). Такав смисао, само као примарни, као и еквивалентну етимолошку структуру (в. Нагрер, 2017), имају редом латинизми *еманирати*: *emanate* и *емергирати*:*emerge*, који воде порекло од лат. *emanare* 'тећи из' (фиг. 'проистећи'), односно *emergere* букв. 'изронити' (фиг. 'произаћи'). Од других посматраних латинизама тог порекла, само енгл. *emergence* и *emergency* према срп. *емергенција* представљају однос контраста (дистрибуција 2:1), а остали случајеви, речју придеви *emanant*(=*emanative/emanatory*) : *еманентан* (=еманативан) и *emergent*:*емергентан*, и именице *emanation*:*еманација* и *emersion*:*емерзија*, илуструју пуну кореспонденцију (табела 1).

Табела 1. Изрази метафоре МЕСТО ОДАКЛЕ СЕ НЕШТО ПОЈАВЉУЈЕ ЈЕ САДРЖАТЕЉ у етимологији латинизама у српском и енглеском: ≡ – пуна кореспонденција; ~ – сличност; ~ – контраст; R – нулти однос; ∅ – нулти кореспондент; % – израз потврђен само у употреби; < – постало од.

ЕНГЛЕСКИ	РЕЛ.	СРПСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОШКО ЗНАЧЕЊЕ
<i>Emanate</i>	≡	<i>еманирати</i>	(про)истичати, зрачити	'истећи, извирати' (<i>emanare</i> < <i>ex-</i> + <i>manare</i>)
<i>emanant/ /emanative/ -ory</i>	≡	% <i>еманентан</i> / /% <i>еманативан</i>	који (про) истиче	
<i>Emanation</i>	≡	<i>еманација</i>	истицај	

⁶ Уп. и метафору ПРИРОДНО УЗРОКОВАЊЕ ЈЕ КРЕТАЊЕ НАПОЉЕ (*NATURAL CAUSATION IS MOTION OUT*), у Lakoff & Johnson, 1999.

<i>Emerge</i>	≡	%емергирати	појавити се	'изронити, помолити се' (<i>emergere</i> < <i>ex-</i> + <i>mergere</i>)
<i>Emergent</i>	≡	%емергентан	који се појављује	
<i>Emersion</i>	≡	емерзија	помаљање	
<i>Emergence</i>	≡		појављивање	
<i>Emergency</i>	≡	емергенција	изненадан догађај	
<i>Eloquent</i>	≡	елоквентан	речит	(eloquens < eloqui 'изрећи' < <i>ex-</i> + <i>loqui</i>)
<i>Eloquence</i>	≡	елоквенција	речитост	
<i>exclaim</i>	≡	екскламирати	узвикнути	'(уз)викнути' (<i>exclamare</i> < <i>ex-</i> + <i>clamare</i>)
<i>exclamative/ /exclamatory</i>	≡	екскламативан/ /%екскламаторан	узвичан	
<i>Exclamation</i>	≡	екскламација	узвик	

Пронађени су и нешто специфичнији примери, везани за говор, односно потврде конкретније метафоре извори говора су садржатељи говора. Они вуку порекло од лат. *verba dicendi* (*eloqui* < *ex-* + *loqui*, и *exclamare* < *ex-* + *clamare*), а илуструју пуну кореспонденцију: *eloquent*:елоквентан, *eloquence*:елоквенција, *exclaim*:екскламирати, *exclamative/exclamatory*:екскламативан/екскламаторан, *exclamation*:екскламација (в. табелу 1). Аналогно су постали домаћи глаголи *изговорити* (али смисао 'који радо, много говори; речит' нема *изговорљив* већ *говорљив*), *изрећи*, *извикати* (уп. *изустити* и енгл. *speak out, cry out*). Ако је ум извор идеја (место одакле оне потичу), онда се и метафора сродна претходној, УМ ЈЕ САДРЖАТЕЉ (ЗА ИДЕЈЕ), МОЖЕ ПОСМАТРАТИ КАО ПОСЕБАН СЛУЧАЈ (конкретизација) метафоре извори су садржатељи.

На основу пронађених потврда, метафора место одакле се нешто појављује је садржатељ реализује се, дакле, слично у српском и енглеском.

2.2.2. Метафора укљученост је садржаваће има искуствену основу у томе што су ствари које су присутне у неким оквирима истовремено укључене у процесе и релације у тим оквирима, док ствари ван тих оквира нису. Нпр. чланство неког клуба типично је везано за просторије тог клуба, одакле и изрази наведене метафоре као *membership in a club/članstvo u klubu*, односно *signing out of a club/ишчлањење из клуба*. Ту метафору налазимо и у примерима као *У плану су наставне и ваннаставне активности.*, или *Неважећи листићи су изузети из бројања*. Пронађене потврде у анализираној етимологији, укључујући антониме са префиксом *in-/im-*, показују сличност у изражавању те

метафоре у српском и енглеском језику, сведочећи да се укљученост конкретније реализује као затвореност и уплетеност, а искључивање као непштање унутра, изношење преко прага, узимање из нечега и размотавање (табела 2).

Табела 2. Изрази метафоре укљученост је садржавање у етимологији латинизама у српском и енглеском: \equiv – пуна кореспонденција; \sim – сличност; ∞ – контраст; \mathbb{R} – нулти однос; \emptyset – нулти кореспондент; % – израз потврђен само у употреби; < – постало од.

ЕНГЛЕСКИ	РЕЛ.	СРПСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОШКО ЗНАЧЕЊЕ
<i>Exclude</i>	\equiv	<i>ексклудирати</i>	изоставити	'не пустити унутра' (<i>excludere</i> < <i>ex-</i> + <i>cludere</i>)
<i>Excludable</i>	\mathbb{R}	\emptyset	изостављив	
<i>Exclusive</i>	\equiv	<i>ексклузиван</i>	искључив	
<i>Exclusory</i>	\equiv	% <i>ексклузоран</i>	који изоставља	
<i>Exclusion</i>	\equiv	<i>ексклузија</i>	изостављање	
<i>Include</i>	\equiv	<i>инклюдирати</i>	обухватати	'закључати, затворити' (<i>includere</i> < <i>in-</i> + <i>cludere</i>)
<i>Includable</i>	\mathbb{R}	\emptyset	обухватљив	
<i>Inclusive</i>	\equiv	<i>инклузиван</i>	обухватан	
<i>Inclusion</i>	\equiv	<i>инклузија</i>	Обухватање	
<i>Eliminate</i>	\equiv	<i>елиминисати</i>	уклонити	
<i>Elimination</i>	\equiv	<i>елиминација</i>	уклањање	'преко прага изнети' (<i>eliminare</i> < <i>ex</i> <i>limine</i>)
<i>elimatory/ /eliminative</i>	\equiv	<i>елиминаторан/ %елиминативан</i>	који уклања	
<i>Eliminable</i>	\equiv	% <i>елиминабилан</i>	уклоњив	
<i>Except</i>	\equiv	<i>ексципирати</i>	изузети	'извадити, узети' (<i>exceptare</i> < <i>excipere</i> < <i>ex-</i> + <i>capere</i> 'узети')
<i>Exception</i>	\equiv	<i>ексцепција</i>	изузетост	
<i>Exceptional</i>	\equiv	<i>ексцепционалан</i>	изузетан	
<i>Exceptive</i>	\equiv	<i>ексцептиван</i>	изузетачки	
<i>Exceptable</i>	\mathbb{R}	\emptyset	изузимљив	
<i>Explicate</i>	\equiv	<i>експлицирати</i>	разјаснити	'размотати' (<i>explicare</i> < <i>ex-</i> + <i>plicare</i>)
<i>Explicit</i>	\equiv	<i>експлицитан</i>	јасан	
<i>Explicative</i>	\equiv	<i>експликативан</i>	који разјашњава	
<i>Explicable</i>	\equiv	<i>експликабилан</i>	разјашњив	
<i>Explication</i>	\equiv	<i>експликација</i>	разјашњење	

<i>Imply</i>	≡	имплицирати	подразумевати	
<i>Implicate</i>	≡	%импликовати	асоцирати	
<i>Implicit</i>	≡	имплицитан	подразумеван	'уплести'
<i>Implicative</i>	≡	%импликативан	који подразумева	(<i>implicare</i> < <i>in-</i> + <i>plicare</i>)
<i>Implication</i>	≡	импликација	нешто подразумевано	
<i>implicature</i>	≡	%импликатура	ванлогичка импликација	

Латинском глаголу *excludere* и његовом реверзиву *includere*, насталим префиксацијом од *claudere* 'затворити', одговарају енглеско-српски кореспонденти *exclude*:ексклудирати, односно *include*:инклюдирати. Од осталих деривата поменутих лат. глагола у поређеним језицима једино енгл. модални придеви *excludable/includable* немају парове у српском (нулти однос), док остали случајеви илуструју пуну кореспонденцију (табела 2). Домаћи еквиваленти *искључити* (за *ексклудирати*) и *укључити* (за *инклюдирати*) одражавају сличну етимологију (уп. *кључати* 'затварати кључем', у: Skok, 1972, str. 105) и исту метафору, укљученост је садржаваће.

Слично, од лат. глагола *eliminare* 'преко прага изнети' (*ex-* + *limen* 'праг') воде порекло пуни кореспонденти у виду *eliminate*:елиминисати, *elimination*:елиминација, *eliminatory/eliminative*:елиминаторан/елиминативан, *eliminable*:елиминабилан (смисао 'искључивања' потврђен у енглеском 1714. г., (према: Harper, 2017); уп. *избацити*, *истерати*, који представљају синхронизмску потврду дате метафоре). Такође, од лат. *exceptare* 'извадити, узети из' (фиг. 'изузети') воде порекло глаголи *except*:ексципирати, именице *exception*:ексцепција и придеви *exceptional*:ексцепционалан и *exceptive*:ексцептиван, који су пуни кореспонденти, док, опет, модални придев *exceptable* остаје без кореспондента (в. табелу 2). Са њима кореспондентан је и домаћи глагол *изузети*, односно његови деривати (укључујући и модални придев 'изузимљив'), који, с обзиром на творбу (*из-* + *узети*), такође изражавају метафору укљученост је садржаваће.

Пронађене су и потврде метафоре ИНФОРМАЦИЈА КОЈА СЕ ЗАКЉУЧУЈЕ ЈЕ САДРЖАЈ,⁷ у виду деривата пореклом од лат. глагола *explicare/implicare* (< *plicare* 'смотати, савити' < пие. **plek-* 'плести', о чему в. Harper, 2017), *explicate*:експлицирати, *explicit*:експлицитан, *explicable*:експликабилан, *imply*:имплицирати, *implicate*:импликовати, *implicit*:имплицитан,

⁷ DEDUCIBLE INFORMATION IS CONTENTS, у: Grady, 1997, p. 296.

и др., који показују пуну кореспонденцију (табела 2; смисао 'разјаснити' односно 'асоцирати' присутан у латинском). Актуелност те метафоре у српском језику својом полисемантичком структуром потврђују глаголи сличне етимологије као *имплицирати* – као *увити* и *замотати*, односно као *експлицирати* – нпр. *развити*. Наведена метафора може се сматрати конкретизацијом општије метафоре (индиректна) укљученост ЈЕ САДРЖАВАЊЕ. О тој општијој метафори у синхронији сведочи и полисемантичка структура управо глагола *уплести*, који са глаголом *импликовати* кореспондира у свом секундарном смислу (укључући и његову унеколико пејоративну конотацију) 'умешати у нешто', као и у етимолошком, свом примарном, смислу. С друге стране, реверзивни глагол *исплести*, етимолошки кореспондент глагола *експлицирати*, својим секундарним смислом 'извући из неприлике' такође изражава ту општију метафору, док смислом 'протумачити' (в. Simić i Simić, s.a.), слично као латинизам *експлицирати*, изражава и метафору ИНФОРМАЦИЈА КОЈА СЕ ЗАКЉУЧУЈЕ ЈЕ САДРЖАЈ.

2.2.3. *Норма* потиче од лат. *norma*, што буквално значи 'винкл'. Винкл обезбеђује стандард, шаблон на основу кога занатлије могу израђивати правоугле предмете, и отуда проширење значења лат. *norma* на 'правило'. Поређења ради, у српском језику постоји израз *није у винклу* 'неуравнотежен', па ако норма је винкл, онда не изненађује да и норме су садржатељи, а одступања су изван садржатеља. Тако, неко дело може бити у *оквирима закона*, тј. *унутар закона* / within the (frame of the) law, или ван правног оквира / outside the legal frame. У анализираној грађи, лат. *enormis* од *ex-* + *norma* дало је кореспонденте *enormous*/енорман, који подразумевају одступање од норме величине (в. табелу 3).

Табела 3. Изрази метафоре НОРМЕ СУ САДРЖАТЕЉИ у етимологији латинизама у српском и енглеском: \equiv – пуна кореспонденција; \sim – сличност; ∞ – контраст; \mathbb{R} – нулти однос; \emptyset – нулти кореспондент; % – израз потврђен само у употреби; ² – секундарни смисао; < – постало од.

ЕНГЛЕСКИ	РЕЛ.	СРПСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОШКО ЗНАЧЕЊЕ
<i>enormous</i>	\equiv	<i>Енорман</i>	огроман, превелик	'ван правила' (<i>enormis</i> < <i>ex-</i> + <i>norma</i> 'винкл'; правило')
<i>eccentric</i> (n.)	\equiv	<i>Ексцентрик</i>	неконвенционална особа	'изван центра' (<i>eccentricus</i> < грч. <i>ékkentros</i>)
<i>eccentric/-al</i>	\equiv	<i>ексцентричан</i>	неконвенционалан	
<i>eccentricity</i>	\equiv	<i>ексцентрицитет/ /ексцентричност</i>	неконвенционалност	
\emptyset	\mathbb{R}	<i>Еминенс</i>	одличан	'штрчећи' (<i>eminens</i> < <i>eminere</i> < <i>ex-</i> + <i>-minere</i>)
<i>eminent</i>	\equiv	<i>Еминентан</i>	угледан	
<i>eminence</i>	\equiv	<i>Еминенција</i>	угледност, узвишеност	
<i>exceed</i>	∞		премашити	
		<i>Ексцедирати</i>	правити изгреде	'изаћи, удаљити се' (<i>excedere</i> < <i>ex-</i> + <i>cedere</i>)
<i>excess</i> ² (n.)	\sim	<i>Ексцес</i>	изгред	
<i>excess</i> ² (adj.)	\sim	<i>Ексцесни</i>	изгредни	
<i>excessive</i>	\equiv	<i>Ексцесиван</i>	претеран	

Даље етимолошке потврде метафоре одступања од НОРМЕ СУ ИЗВАН НОРМЕ-САДРЖАТЕЉА, налазе се у виду кореспондентних придева *eccentric:ексцентричан*, и именица *eccentric:ексцентрик* и *eccentricity:ексцентрицитет*, који преко латинског воде порекло од грч. *ékkentros* 'изван центра' (табела 3; смисао 'неконвенционалности' потврђен тек у енглеском од 17. века, према: Harper, 2017). Још потврда долази у виду деривата лат. *eminens* 'који штрчи, који се измаља' (< *eminere* < *ex-* + *-minere* < пие. **men-* 'штрчати', о чему в. *ibid.*), фиг. 'еминентан', његовог потомка *еминенс* без кореспондента у енглеском, и кореспондентних деривата *eminent:еминентан* и *eminence:еминенција*, с тим што изгледа да ту суделује још једна оријентациона метафора, ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ⁸ (уп. и лат. *topos* 'узвишење', и в. следећи одељак).

Метафору одступања од НОРМЕ СУ ИЗВАН НОРМЕ-САДРЖАТЕЉА потврђују и деривати лат. *excedere* 'изаћи' (фиг. 'премашити'): контраст

⁸ *HIGH STATUS IS UP*, у: Lakoff & Johnson, 2003, p. 16.

испољавају глаголи *exceed:ексцедирати*, с обзиром на неподударност значења ('премашити' : 'правити изгреде'); именице *excess:ексцес* и придеви *excess:ексцесни* се подударају у значењу, када је у питању секундарни смисао енглеских парњака (однос сличности); придеви *excessive:ексцесиван* потпуно кореспондирају (в. табелу 3). Интересантно је да *изгред*, с обзиром на порекло од глагола *грести*, *гредем* 'корачам, идем' (Skok, 1971, р. 615), по етимологији значи 'искорак', као и његов еквивалент *ексцес*, те такође манифестује наведену појмовну метафору.

На тај начин, метафора НОРМЕ СУ САДРЖАТЕЉИ, са својом последицом ОДСТУПАЊА СУ ИЗВАН САДРЖАТЕЉА, изражена је слично у анализираној грађи.

2.2.4. Осим метафора садржавања, идентификоване су и неке метафоресизворним доменом ГОРЕ, слично изражене у српском и енглеском (табела 4). Тако, од лат. *excellere* 'надвисити' (фиг. 'одликовати се') имамо кореспондентне глаголе *excel:ексцелирати*, придеве *excellent:екс(ц)елентан*, и именице *excellence:екс(ц)елентност*, који изражавају метафору КВАЛИТЕТНИЈЕ ЈЕ ГОРЕ (уп. GOOD IS UP, у: Lakoff & Johnson, 2003), као и именице *excellency:екс(ц)еленција*, које изражавају метафору ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ (уп. и деривате лат. *eminens* у одељку 2.2.3). Од деривата лат. *exaltare* 'подићи' (фиг. 'величати'), делимично кореспондентни придеви *exalted:егзалтиран* (секундарни: примарни смисао) реализују метафору ЗАНОС ЈЕ ГОРЕ, док глаголи *exalt:егзалтирати* и именице *exaltation:егзалтација* изражавају метафору ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ када је реч о примарном смислу енглеских и секундарном смислу српских парњака, а метафору ЗАНОС ЈЕ ГОРЕ у обрнутом случају (двоструки однос сличности).⁹

Табела 4. Изрази метафора КВАЛИТЕТНИЈЕ ЈЕ ГОРЕ, ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ И ЗАНОС ЈЕ ГОРЕ у етимологији латинизама у српском и енглеском: \cong – пуна кореспонденција; \sim – сличност; ∞ – контраст; \mathbb{R} – нулти однос; \emptyset – нулти кореспондент; % – израз потврђен само у употреби; ² – секундарни смисао; < – постало од.

⁹ За глагол *егзалтирати* и именицу *егзалтација* Вујаклијин *Лексикон* (Vuјaklija, 1986) прво наводи смисао 'узвисити', док Клајн и Шипка (2008: 409) за *егзалтирати* не наводе такав смисао (само 'доводити у стање егзалтације ... усхитити') а за *егзалтацију* наводе га као секундарни. С обзиром на то да је потоњи речник актуелнији, смисао 'узвисити', овде је сматран секундарним и за *егзалтирати* и за *егзалтацију*. Глаголе *ексцелирати* и *елевирати* такође бележи само *Лексикон*.

ЕНГЛЕСКИ	РЕЛ.	СРПСКИ	САВРЕМЕНО ЗНАЧЕЊЕ	ЕТИМОЛОШКО ЗНАЧЕЊЕ
<i>Excel</i>	≡	<i>ексцелирати</i>	одликовати се	'надвисити' (<i>excellere</i> < <i>ex-</i> + <i>-cellere</i>)
<i>excellent</i>	≡	<i>екс(ц)елентан</i>	одличан	
<i>excellence</i>	≡	<i>екс(ц)елентност</i>	одличност	
<i>excellency</i>	≡	<i>екс(ц)еленција</i>	титула високих функционера	
<i>exalt</i>	~	<i>егзалтирати</i> ²	узвисити	'подићи' (<i>exaltare</i> < <i>ex-</i> + <i>altus</i>)
<i>exalt</i> ²	~	<i>егзалтирати</i>	усхитити	
<i>exalted</i> ²	~	<i>егзалтиран</i>	еуфоричан	
<i>exaltation</i>	~	<i>егзалтација</i> ²	узвисивање	
<i>exaltation</i> ²	~	<i>егзалтација</i>	занос	

Енглески глагол *elevate*, постао од лат. *elevare* '(уз)дићи' односно *ex-* и *levare*, садржава изворни смисао, па у савременој синхронији реализује метафоре: ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ (смислом 'довести на виши положај'), ЗАНОС ЈЕ ГОРЕ (смислом 'озарити') и КВАЛИТЕТНИЈЕ ЈЕ ГОРЕ (смислом 'духовно унапредити'). Српски глаголистог порекла, *елевирати* ('дигнути, подигнути, уздигнути, узвисити', према: Vujaklija, 1986), кореспондира са енглеским у синхронијском изражавању метафоре ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ.

Синхронијске паралеле у изразима домаћег порекла углавном налазимо с префиксом *уз-*, као *уздићи* и *узнетити*, чија полисемантичка структура одражава метафору ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ смислом 'узвисити', а ЗАНОС ЈЕ ГОРЕ смислом 'одушевити' (в. Simić i Simić, s.a.). *Узвисити* и *надвисити*, глаголи настали од придева *висок*, слично као *exaltare* (< *ex-* + *altus* 'висок'), изражавају такође метафору ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ, као и метафору КВАЛИТЕТНИЈЕ ЈЕ ГОРЕ. Има, међутим, и примера глагола с префиксом *из-* (додатим основи еквивалентној латинским примерима), као *издићи*, који изражава метафору ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ.

3. Закључак

Етимолошка структура латинизама с изворним префиксом *ex-* у српском и енглеском језику очекивано, с обзиром на изворни смисао тог префикса, открива метафоре садржавања – МЕСТО ОДАКЛЕ СЕ НЕШТО ПОЈАВЉУЈЕ ЈЕ САДРЖАТЕЉ, УКЉУЧЕНОСТ ЈЕ САДРЖАВАЊЕ, НОРМЕ СУ САДРЖАТЕЉИ (ОДСТУПАЊА СУ ИЗВАН САДРЖАТЕЉА), односно њихове подметафоре – ДОК СУ ДРУГЕ ИДЕНТИФИКОВАНЕ ОРИЈЕНТАЦИОНЕ МЕТАФОРЕ, оне са изворним доменом вертикалности – КВАЛИТЕТНИЈЕ ЈЕ ГОРЕ, ВИСОК СТАТУС ЈЕ ГОРЕ, ЗАНОС ЈЕ ГОРЕ – изражене изворним значењем етимолошких основа латинизама. Показано је да све те метафоре, идентификоване у етимологији, делују и у савременој синхронији српског и енглеског језика. С обзиром на то да је пренос смисла путем тих метафора (за метафору ЗАНОС ЈЕ ГОРЕ су потребне додатне потврде) у већини случајева остварен већ у (класичном) латинском, у питању су појмовне метафоре активне више од 1000–1500 година.

Анализиране метафоре у етимологији латинизама су изражене на врло сличан начин у српском и енглеском језику. За велики део анализираних латинизама показују се кореспонденти који су образовани од домаћих елемената семантички еквивалентних елементима етимолошке структуре латинизама, те тако ти кореспонденти не само да у српском језику (у синхронији превасходно) изражавају исте оријентационе (под)метафоре већ то чине на идентичан начин. Разлози за то могу бити двојаки; не искључујући могућност међујезичких контаката за неке случајеве (развој секундарних смислова по аналогiji превасходно са енглеским), за друге који су метафорички смисао стекли пре краја 19. века (као *истећи*, *исплести*, и др.; из етимолошке перспективе *искључити*, *изузети*, о чему уп: Budmani, 1891; 1897; Simić i Simić s.a.) најверодостојније је објашњење да су ти смислови развијени посредством одговарајућих појмовних метафора, које су у српском језику постојале одраније. Те оријентационе метафоре утемељене су, у принципу, у (универзалном) људском искуству са телесном оријентацијом, па је могуће да су неке наслеђене од прасловенског језика.

Литература

- Budmani, P. (1891). *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (III). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Budmani, P. (1897). *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (IV). Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Dirven, R. (2002). Recent cognitive approaches to English phrasal verbs. In Barbara Lewandowska-Tomaszczyk & Kamila Turewicz (Eds.), *Cognitive linguistics today* (pp. 483–500). Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Đorđević, R. (2000). *Uvod u kontrastiranje jezika*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu.
- Grady, J. (1997). *Foundations of meaning: Primary metaphors and primary scenes* (Unpublished doctoral dissertation). University of California, Berkeley.
- Harper, D. (2017). *Online Etymology Dictionary*. Преузето са: <http://www.etymonline.com>. Датум преузимања: 15. 9. 2017.
- Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago: University of Chicago Press.
- Клајн, И., и Шипка, М. (2008). *Велики речник страних речи и израза*. Треће издање. Нови Сад: Прометеј.
- Kövecses, Z. (2015). *Where Metaphors Come From: Reconsidering Context in Metaphor*. New York: Oxford University Press.
- Kövecses, Z. (2010). *Metaphor: A Practical Introduction*. Second Edition. New York: Oxford University Press.
- Kövecses, Z. (2005). *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. New York: Cambridge University Press.
- Krzeszowski, T. P. (1990). *Contrasting Languages: The Scope of Contrastive Linguistics*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.
- Lakoff, G. (1987). *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live By*. Second Edition. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.

- Simić, M., i Simić, V. (s.a.). Речник српског језика. *SRPSKI JEZIK – rečnici i alati na vebu*. Преузето са: <http://www.srpskijezik.com>. Датум преузимања: 15. 9. 2017.
- Skok, P. (1972). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika II*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Skok, P. (1971). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Sweetser, E. (1990). *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*. Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Vujaklija, M. (1986). *Leksikon stranih reči i izraza*. Допунjeno, проширено и редиговано треће, фототипско издање. Београд: Провета.

Списак коришћених симбола и скраћеница

- ≡ – пуна кореспонденција
~ – сличност
∨ – контраст
ℜ – нулти однос
∅ – нулти кореспондент
% – израз потврђен само у употреби
< – 'постало је од'
* – реконструисан облик
+ – 'и' (конјункција делова твореница)
² – секундарни смисао лексеме
букв. – буквални смисао
грч. – грчки
лат. – латински
пие. – праиндоевропски
срп. – српски
фиг. – фигуративни смисао

Marko Janićijević

ORIENTATIONAL METAPHORS IN THE ETYMOLOGY OF
LATINISMS WITH THE ORIGINAL PREFIX *E(X)*- IN SERBIAN AND
ENGLISH IN RELATION TO SYNCHRONIC METAPHORS

Summary

On the basis of the Conceptual Metaphor Theory, we identify the orientational conceptual metaphors which have led to the development of actual meanings of Latinisms with the original prefix *ex-* in Serbian and English, with a view to establish their relationship with the conceptual metaphors active today. At the same time, a contrastive analysis of the Serbian and English linguistic expressions of the orientational metaphors identified in etymology is conducted, establishing relations of graded correspondence against the common etymology as the *tertium comparationis* restricted by the identified orientational metaphors. Furthermore, contemporary expressions of the orientational metaphors metaphors derived from domestic Serbian elements according to the same pattern (chiefly from the equivalent prefix *iz-* and equivalent stem) are looked for.

Given the original sense of the prefix *ex-* 'out of, from within', the investigation was primarily expected to reveal containment metaphors, which are simultaneously orientational and ontological in their cognitive function. A predominantly manual dictionary search (including dictionaries of contemporary Serbian and English, as well as etymology) is conducted in order to acquire evidence of orientational metaphors in the etymology of prefixed Latinisms. The conceptual metaphors established in etymology by linking the linguistic metaphors (individual metaphorical expressions) together and generalizing over them are checked for in contemporary synchrony, by consulting the cognitive linguistic literature and acquiring their contemporary instances.

The orientational metaphors identified in etymology include the containment metaphors PLACES FROM WHICH SOMETHING EMERGES ARE CONTAINERS, INVOLVEMENT IS CONTAINMENT, NORMS ARE CONTAINERS (DEVIATIONS ARE OUTSIDE THE CONTAINER), and the vertical orientational metaphors MORE QUALITY IS UP, HIGH STATUS IS UP and RAPTURE IS UP. It is shown that all the orientational (conceptual) metaphors identified in etymology also operate in the contemporary synchrony of Serbian and English, i.e. that they have been active for more than 1000–1500 years. For the significant quantity of the analyzed Latinisms the correspondents are identified which express the same

orientational metaphors in the synchrony of Serbian, while being formed from domestic Serbian elements semantically equivalent to the elements of the etymological structure of Latinisms.

Садржај

Наука и стварност, свеска 1

Филозофија

- Мишо Кулић, *Филозофија, критика и смисао противрјечности дијалектичког мишљења*7
Mišo Kulić, *Philosophy, criticism and meaning of inconsistency in dialectical thinking*
- Слађана Ристић Горгиев, *Филозофија између критичког мишљења и Платоновог света идеја* 17
Slađana Ristić Gorgiev, Branko Gorgiev, *Philosophy between a critical thinking and the Platon's world of ideas*
- Ратко Кадовић, *Глобална криза земљишта и етички аспекти решења*33
Ratko Kadović, *The global crisis of soil and the ethical aspects of solution*
- Желимир Д. Вукашиновић, *Критика и одређење човјека: проблем (само)разумијевања и слободе* 49
Želimir D. Vukašinović, *Critical thinking and determination of humanity: a problem of self-understanding and freedom*
- Бранкица Поповић, *Феномен критике као граничне линије између (не)моћи и хтења* ..59
Бранкица Поповић, *Явление критики как границы изображение (нет) сила и всего*
- Vladimir Drekalović, *Kritika savremenog američkog platonizma u matematici* 75
Vladimir Drekalović, *The criticism of contemporary American Platonism in mathematics*

Историја

- Радивој Ђ. Радић, *Уздизање Србије у краљевину (Кратак осврт на оцене и тумачења у византологији)*87
Radivoj Radić, *Serbia becoming a monarchy (Brief overview of the evaluations and interpretations in Byzantology)*
- Шендриков Е. А., *Героические подвиги воинов 60-й армии в период боевых действий в районе Воронежа в июле 1942 – январе 1943 г.*103
Шендриков Е.А., *Херојски подвизи бораца 60. армије током ратних дејстава у воронешкој области у периоду од јула 1942. до јануара 1943. године*
- Јасмина Шаранац Стаменковић, *Историја Византије у српским средњошколским уџбеницима за историју у XXI веку*115
Jasmina Šaranac Stamenković, *The history of Byzantium in Serbian history textbooks for highschools in the 21st century*
- Глигор М. Самарџић, *Подручје Невесиња у античко доба* 145
Gligor M. Samardžić, *The region of Nevesinje in the ancient period*
- Ненад Антонијевић, *Југословенска и српска историографија о Косову и Метохији у периоду Другог светског рата*159
Nenad Antonijević, *Yugoslav and Serbian historiography on Kosovo and Metohija in the period of Second World War*
- Бошко М. Бранковић, *Да ли се историја борбе за аутономију српског народа у Босни и Херцеговини наставља?* 179
Бошко М. Бранковић, *Если история борьбы за автономию сербского народа в Боснии и Герцеговине повторяется?*
- Бојан Ђокић, *Српска штампа о злочинима у САП Косово 1981-1985. године* 199
Bojan Đokić, *Serbian press and crimes in SAP Kosovo 1981 – 1985*
- Бојан Ђ. Крунић, *Границе средњовјековне жупе Дрине – прилог проучавању историјске географије горњег Подриња*225
Bojan Đ. Krunić, *Boundaries of the medieval Drina district – an enclosure to a study of historical geography of upper Podrinje*

Славиша М. Вулић, <i>Завршне дипломатске припреме Аустроугарске за окупацију Босне и Херцеговине</i>	243
Slaviša Vulić, <i>The final diplomatic preparations of Austria-Hungary for the occupation of Bosnia and Herzegovina</i>	

Лингвистика

Предраг Новаков, <i>Фазни глаголи у енглеском језику и њихови српски преводни еквиваленти</i>	257
Predrag Novakov, <i>Aspectualizers in English and their Serbian translation equivalents</i>	

Данькова Т. Н., <i>Паремииологический фонд русског језика и его роль в формировању руског националног слике свијета (на материјалу пословица о селскохозјайственом труду)</i>	281

Данькова Т.Н., <i>Паремииолошки фонд руског језика и његова улога у формирању руске националне слике свијета (на корпусу пословица о пољопривредним пословима)</i>	

Зорица В. Никитовић, <i>Рецепција „Законоправила Светог Саве (1219)“</i>	291
Zorica Nikitović, <i>The reception of the “Nomocanon of St. Sava”</i>	

Виолета Џонић, <i>Могућности превођења лакуна (на материјалу руске и српске лингвистике)</i>	311

Виолета Џонић, <i>Возможности превода лакун (на материјалу руског и српског лингвистике)</i>	

Даница М. Јеротијевић Тишма, <i>Како дочарати физичку реалност артикулације гласова? – утицај Андерхиловог метода наставе изговора на перцепцију вокала страног језика</i>	323

Danica M. Jerotijević Tišma, <i>How to depict the physical reality of sound articulation? – the effect of Adrian Underhill’s pronunciation teaching method on Serbian EFL learners vowel perception</i>	

Cui Xiuzhong, <i>A research about chinese teaching in Bosnia and Herzegovina</i>	343
Cui Xiuzhong, <i>Истраживање о настави кинеског језика у Босни и Херцеговини</i>	

Маријана Матић, <i>Мотивациони ставови према учењу енглеског језика студентама и одраслим полазницима курса страних језика</i>	361

Marijana Matić, <i>The motivational attitudes towards learning English of university students and adults taking individual language courses</i>	

Марко Јанићијевић, <i>Оријентационе метафоре у етимологији латинизама с изворним префиксом e(x) – у српском и енглеском језику у релацији према синхроничким метафорама</i>	377
Marko Janićijević, <i>Oriental metaphors in the etymology of latinisms with the original prefix e(x)- in Serbian and English in relation to synchronic metaphors</i>	
Миња С. Радоња, <i>Транзитивност као вид убјеђивања у рекламним порукама</i>	395
Minja Radonja, <i>Transitivity as a means of persuasion in advertisements</i>	
Срђан Р. Шућур, <i>Интралингвалне грешке у учењу енглеског језика код студента англистике</i>	415
Srđan R. Šućur, <i>English major students' intralingual errors</i>	
Сања Вулетић, <i>Ставови говорника о дијалекатским обележјима у говору и језичком прилагођавању</i>	439
Sanja Vuletić, <i>Speakers' attitudes on dialect markedness in speech and language accommodation</i>	
Соња Леро Максимовић, <i>Условне реченице као начин исказивања могуће стварности у Пекићевим романима „Беснило”, „1999” и „Атлантида”</i>	455
Sonja Lero Maksimović, <i>The use of conditional sentences in Pečić's novels "Besnilo", "1999" and "Atlantida"</i>	
Јелена Вујићић, <i>Прилози у изражавању времена у кинеском језику</i>	473
Jelena Vujičić, <i>Expressing tense in Chinese language with adverbs</i>	

Књижевност

Душко Певуља, <i>„Сентандрејски буквар“ Гаврила Стефановића Веницловића</i>	491
Душко Певуља, <i>„Сентендрейский букварь” Гаврила Стефановича Веницловича</i>	
Љиљана Аћимовић, <i>Балканска стварност у књижевном дјелу Јоханеса Вајденхајма</i>	511
Ljiljana Aćimović, <i>Die Balkan-wirklichkeit im literarischen werk von Johannes Weidenheim</i>	

Milica Pasula, <i>Problematika prostora u noveli „Sandomirski manastir”, Franca Grillparcera</i>	529
Milica Pasula, <i>Die raumproblematik in franz grillparzers novelle Das Kloster bei Sandomir</i>	
Мирјана М. Лукић, <i>Поезија Душана Срезојевића у компаративном контексту (контакти и подстицају)</i>	543
Mirjana M. Lukić, <i>The poetry of Dušan Srezojević in a comparative context (contacts and motives)</i>	
Анкица М. Вучковић, <i>Књижевност и физичка стварност (културолошки аспект наставне корелације)</i>	563
Ankica M. Vučković, <i>Literature and physics reality (cultural aspect of teching correlation)</i>	
Маријана Ж. Млађеновић, <i>Артемидорова „Симболика снова“ о осећању части у човековим страховима и очекивањима (књижевност и стварност)</i>	579
Marijana Ž. Mladenović, <i>Artemidorus’ “Symbolism of dreams” about the feeling of honour in man’s fears and expectations (literature and reality)</i>	

Библиотекарство

Карла Селихар, Гордана Рудић, <i>Школовање библиотекара информатичара на Педагошком факултету у Сомбору Универзитета у Новом Саду</i>	609
Karla Selihar, Gordana Rudić, <i>School library of informators in the Pedagogical faculty in Sombor of University in Novi Sad</i>	
Радославка Р. Сударушић, <i>Алекса Ј. Поповић Сарајлија (1854-1916), писац и преводилац</i>	621
Радославка Р. Сударушич, <i>Алекса Џ. Попович Сарайлия (1854–1916), писатељ и преводчик</i>	
Бојана М. Ласица, <i>Српски политички листови у емиграцији у вријеме аустроугарске власти у Босни и Херцеговини</i>	633
Bojana Lasica, <i>Serbian political newspapers in emigration during the Austro-Hungarian government in Bosnia and Herzegovina</i>	